

BIBLIOTEKER I GRØNLAND

Af bibliotekskonsulent *Mogens Iversen*

Statens Bibliotekstilsyn

På finansloven for 1956-57 figurerer et beløb til grønlandske biblioteker, som er betydeligt større end det, der hidtil var til rådighed. Det er resultatet af en undersøgelse af de eksisterende bogsamlinger i Grønland, som Grønlandsdepartementet lod foretage i efteråret 1954, efter at man både fra Grønlands kulturelle Råd og fra Statens Bibliotekstilsyn indtrængende havde rettet henstilling om at få hele spørgsmålet om en biblioteksbetjening taget op. Der er med den nye bevilling på knap 50.000 kr. skabt en helt ny situation, og man har nu muligheder for at føre et virkeligt effektivt grønlandsk bibliotekssystem ud i livet.

Men først lidt om forhistorien. Allerede de gamle missionsbiblioteker fik tilsendt bøger hernedefra, og da disse missionsbiblioteker senere blev ophævet, samledes de væsentligste bøger derfra i Godthåb, hvor nuværende skolekonsulent, lektor Finn Gad, registrerede hele seminariets bibliotek lige før anden verdenskrig. En gennemgang af det duplikerede katalog, som blev udsendt i første udgave 1938-40 (anden udgave 1947), viser en forbavsende stor, omend meget broget bogbestand, som er typisk for tilblivelsen af de grønlandske bogsamlinger. Der findes foruden den ældre litteratur boggaver fra de senere år, bestående af en række dubletter af dansk skønlitteratur fra Det kgl. Bibliotek og Statsbiblioteket i Aarhus, fra Rigsdagsbiblioteket, udrangerede læsekreds-bøger fra københavnske boghandlere og andre mere eller mindre tilfældige boggaver fra mennesker, der interesserede sig for Grønland. Dertil kom de fra begyndelsen af tyverne fra Statens Bibliotekstilsyn opsendte vandreboogsamlingsbøger, og de fra Grønlandsdepartementets kulturelle afdeling tilsendte bøger. Ialt var der i Godthåb henved 5.000 bind i et meget beskedent lokale i en af skolebygningerne. Et lignende broget præg havde samlingerne i de andre større byer, omend Godthåb bibliotek var langt fyldigere. I Julianehåb var der ca. 1.400 bind med de i distriktet deponerede bøger, i Egedesminde ca. 1.000 bind. I skolerne fandtes børnebøger opsendt fra et stort københavnsk dagblad efter indsamling, en sikkert særdeles velment aktion, men ingenlunde nogen effektiv støtte for skolens arbejde med oplæringen i dansk. Disse børnebøger var iøvrigt de fleste steder slidt op, først og fremmest fordi de

allerede ved modtagelsen var i ringe stand. Denne situation var selvfølgelig i længden uholdbar, hvis der skulle blive muligheder for at give det nye Grønland folkebiblioteker, der svarer til dets behov.

Den rejse, som Grønlandsdepartementet gav en repræsentant for bibliotekstilsynet lejlighed til at foretage for at få en foreløbig orientering om forholdene, og som faldt i min lod, kom til at vare fra 4. september til 12. november 1954, og det lykkedes i dette tidsrum at besøge Julianehåb, Ivigtut og Grønnedal (de 2 sidste steder skal ikke direkte kobles til et grønlandsk bibliotekssystem), Frederikshåb, Godthåb, Sukkertoppen, Holsteinsborg, Egedesminde og Godhavn. I Umanak og Upernavik findes også bogsamlinger, men der blev på den afsatte tid ikke muligheder for at aflægge besøg der. Efter hjemkomsten blev der fra bibliotekstilsynet indgivet en længere rapport om rejsen, der gav en grundig beskrivelse af biblioteksforholdene på de nævnte steder, og endvidere indeholdt rapporten et forslag til et fremtidigt bibliotekssystem med angivelse af det indtil videre fornødne økonomiske grundlag. Ministeriet for Grønland lod rapporten gennemgå af de grønlandske myndigheder, der tilsluttede sig planerne, og den bevilling, der nu er opnået, hviler på rapportens forslag.

Der kan måske herhjemme rejse sig tvivl om rimeligheden i også på dette område at belaste det unge grønlandske samfund, men det afgørende er, om det bibliotekssystem, der nu søges gennemført, kan komme den grønlandske befolkning til nytte. De bogopsendelser, som hidtil er foretaget, har hovedsagelig været bestemt for de danske i Grønland. Ganske vist har man i bibliotekstilsynet gennem årene ihærdigt søgt al mulig sagkyndig støtte for at finde ud af, hvilke danske bøger man kunne tænke sig, også grønlændere var interesseret i. I mellemkrigsårene var der faktisk en livlig kontakt mellem bibliotekstilsynet og de enkelte kolonier i Grønland, hvor man fik et vist indtryk af, hvad man kunne bruge, og hvad man ikke interesserede sig for af det opsendte materiale. Efter anden verdenskrig var det, ligesom bibliotekssagen druknede i strømmen af nye problemer. Men det er i hvert fald kommet til at stå klart for den, der skriver disse linier, at selve bibliotekspolitikken i Grønland må ændres radikalt. Det var en forfærdende oplevelse at konstatere, hvor nedslidt bibliotekernes samlinger af bøger på grønlandsk var, og hvor lidt det havde været muligt at gøre for bevarelsen. Her må der først og fremmest sættes ind. Man må sikre sig, at der ingen steder i bogsamlingerne henligger uindbundne grønlandske bøger af værdi, og de sparsomme nyudgivelser må i et passende oplag sikres for grønlandske biblioteker fremover. Med denne del af bogbestanden skulle der også være muligheder for at efterkomme det i det grønlandske landsråd fremsatte ønske om at få bogsamlinger på udstederne. Der er i bevillingerne medregnet et særligt beløb til fremstilling af

Elmar Drastrup

NANUARAK

Jens Rosingip Ullartagai

1953

Den kgl. grønlandske Handel

ELMAR DRASTRUP

NALAGAK'

Jens Rosingip Ullartagai

1954

Den kgl. grønlandske Handel

To grønlandske børnebøger, tilrettelagt og trykt i Grønland.

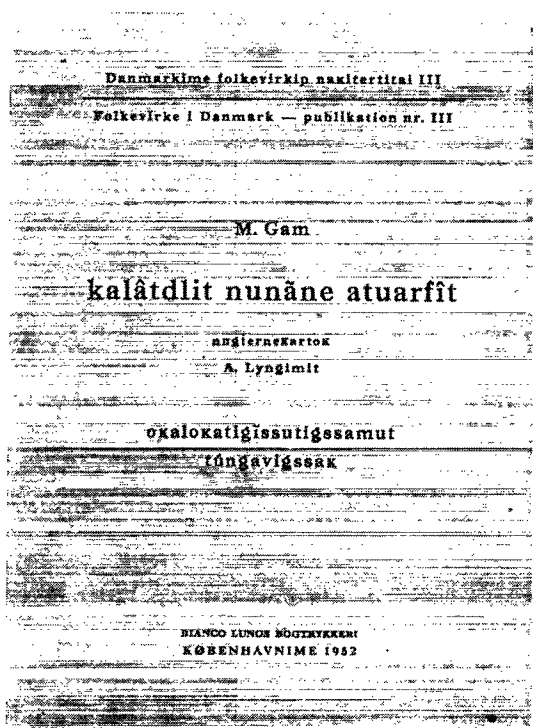
egnede bogkasser, der f. eks. af skoleinspektørerne kan medtages på sommerrejserne i distriktet og placeres på de steder, hvor der er mulighed for udnyttelse.

Den grønlandske skole arbejder i hurtig takt på oplæringen i dansk sprog, og det er allerede inden den nu eksisterende bevilling lykkedes at skaffe 16 skoler en grundstamme af danske billed- og børnebøger (ialt ca. 1.900 bd.). Disse bøger er udvalgt i samarbejde med skoledirektør Gam, Godthåb, og i Ministeriet for Grønland venter man i denne sommer de første indberetninger fra skolelederne om, hvorledes disse samlinger har kunnet udnyttes. Der er på bevillingen afsat 9.000 kr. til en årlig fornyelse af alle disse 16 børnebiblioteker. Tilbage står det måske vanskeligste spørgsmål: forsyningen af danske bøger for voksne. Man må her se i øjnene, at der ikke ud over de yngste årgange er noget stort antal grønlandere, der magter helt frit at læse danske bøger. Men også de danske i Grønland har krav på en vis biblioteksbetjening, ligesom man med den fremtidige udvikling for øje må opbygge folkebiblioteker af et rimeligt omfang. Efter anden

verdenskrig betragtede man Godthåb, Julianehåb og Egedesminde som en slags centralbiblioteker, og herfra forsøgte man også at få bøger fra vandrebooksamlingen til at cirkulere videre omkring. Der må alle disse tre steder og senere i Holsteinsborg opbygges folkebiblioteker af en vis størrelse, idet man i Godthåb må stile mod intet mindre end et grønlandsk landsbibliotek. Foreløbig er biblioteket i Godthåb dog tænkt opbygget som et almindeligt folkebibliotek, idet man midlertidigt har deponeret de mere specielle dele af bogbestanden (ca. 1000 bd.) på seminariet, hvor den formentlig bedst kan udnyttes. I de andre byer må man foreløbig først og fremmest støtte sig til den vandrebooksamling, der fortsat skal udbygges, og således skulle der i løbet af en ikke uoverskuelig række år blive en forholdsvis forsvarlig biblioteksservice også for de danske i Grønland.

Man vil af det ovenstående nok have fået det indtryk, at der gås noget forsigtigt til værks ved opbygningen af biblioteksvæsenet. Men havde man stillet større krav i retning af bevillinger, forekommer det mig, at man risikerede, at bibliotekssystemet atter fik slagside mod de danske i Grønland. Disses biblioteksmæssige betjening må indtil videre i nogen grad stå i skygge af den nye opgave, som bibliotekerne får, og samtidig skal der fra dansk side ydes Grønland den hjælp, der kan ligge i ansættelsen af en faguddannet bibliotekar. Denne, der vil blive udnævnt i løbet af denne sommer, skal besøge så mange byer som muligt i de førstkommende vintre, registrere, organisere og knytte de fornødne kontakter. Af praktiske grunde bliver det nødvendigt, at bibliotekaren hvert år rejser ned til København for i samarbejde med Ministeriet for Grønland og bibliotekstilsynet at foretage bogkøb, idet det dog er klart, at bibliotekaren først og fremmest vil tage hensyn til en række specielle ønsker, fremsatte under vinterens rejser. Man skulle på denne måde få bragt de grønlandske biblioteker i en form, der svarer til almindelige danske folkebiblioteker, men med nøje hensyntagen til de specielle grønlandske behov. Det er en opgave, som man fra dansk biblioteksvæsens side vil se en ære i at få løst så godt som muligt, men jeg tvivler heller ikke om, at man på langt sigt ser det som en hjælp til selvhjælp. Vi skulle gerne nå frem til, at en fuldt biblioteksuddannet grønlænder blev den kommende chef for Grønlands landsbibliotek i Godthåb, som centralbibliotek for hele landet, fortsat med dansk assisterende bibliotekar.

Der har mange steder i Grønland gennem årene været gjort et uegennyttigt arbejde for, hvad man kunne kalde en grønlandsk bibliotekssag. Danske og grønlandske præster, lærere og kateketer har sat kræfter ind på at udnytte de opsendte bøger til gavn for den stedlige befolkning. Der er grund til at nævne enkelte navne; således den før nævnte lektor *Finn Gad*, provstimedhjælper *Motzfeldt Hammeken* i Godthåb, der i realiteten har søgt at løse opgaven som centralbibliotekar

Danmarkime folkevirkip nasitertital IV
Folkevirk i Danmark — publikation nr. IV

Holger Balle

inuiakatigít agssortússutigissait
ajugauvfiginiarnerilo 1945-1952

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI
KØBENHAVNIME 1953

To publikationer, udgivet af Folkevirk i Danmark.

under de nuværende vanskelige forhold, skoleinspektør *Frederik Nielsen*, der har sørget for et særligt bibliotekslokale i Julianehåb, og lærerne *Ole Brandt*, Egedesminde, og *Olling-Andersen*, Julianehåb, der for tiden leder de to centralbiblioteker der. Mange andre kunne være nævnt, interesse for denne sag har ikke manglet. Desværre har lokaleforholdene i høj grad hemmet udviklingen af bibliotekerne, men nye skolebygninger vil forhåbentlig bringe fremgang. Det må i det hele taget blive skolen og biblioteket, der her må arbejde sammen i oplysningsarbejdet. I skolen sker opøvelsen i bogbenyttelsen, mens man i de nu i så at sige alle byer oprettede fritidslæsestuer vænner grønlandske unge til at bruge bogen, en både socialt og kulturelt vigtig opgave. I bedre lokaler vil bibliotekerne med tiden kunne regne med en benyttelse som i ethvert moderne samfund.

„Biblioteker er en god ting,“ sagde en gammel grønlandsfarer, der opmærksomt fulgte min færd som „forsinket sommermand“ på dette felt. Den dag, man i Grønland med fuld overbevisning kan sige det samme efter egne erfaringer, har denne kulturelle opgave fundet sin naturlige plads i det grønlandske folkeoplysningsarbejde.